Stavovi vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Đotlo, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:429310

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-19**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

University of Zadar Institutional Repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopredmetni)

Ivana Đotlo

Stavovi vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Diplomski rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopredmetni)

Stavovi vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Diplomski rad

Student/ica:
Ivana Đotlo

Mentor/ica:
prof. dr. sc. Zvjezdan Penezić

Zadar, 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Đotlo,** ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Stavovi vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. listopad 2019.

Sadržaj

Sažetak 1

Abstract 2

1. Stavovi 3

1.1. Priroda i porijeklo stavova 3

1.1.1 Spoznajno zasnovani stavovi 4

1.1.2 Emocionalno zasnovani stavovi 4

1.1.3 Ponašajno zasnovani stavovi 4

2. Stereotipi 5

3. Nadolazeća odraslost 6

4. Stavovi prema mladim osobama 9

4.1 Istraživanja stavova prema mladim osobama 10

4.1.1 Utjecaj medija na stavove prema mladim osobama 10

4.2 Stavovi odraslih prema mladim osobama 12

5. Cilj, problemi, hipoteze 15

5.1 Cilj 15

5.2 Problemi 15

5.3 Hipoteze 15

6. Metoda 17

6.1 Sudionici 17

6.2 Mjerni instrumenti 17

6.2.1 Sociodemografski upitnik 17

6.2.2 Modificirana skala stavova prema mladima 17

6.2.3 Inventar dimenzija nadolazeće odraslosti (engl. *Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood* – IDEA; Reifman i sur., 2007) 18

6.3 Postupak 19

7. Rezultati 21

7.1 Deskriptivni pokazatelji 21
7.2 Provjera faktorske strukture Modificirane skale stavova prema mladima 22
7.3 Stavovi mlađih i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti ... 26
7.4 Odnos između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti 27
8. Rasprava 29
8.1 Faktorska struktura Modificirane skale stavova prema mladima 29
8.2 Stavovi starijih odraslih i mlađih odraslih prema osobama u nadolazećoj odraslosti 29
8.3 Odnos između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti 31
9. Doprinosi i ograničenja istraživanja te smjernice za buduća istraživanja 33
10. Zaključak 34
Literatura 35
Prilog 39

Stavovi vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Sažetak

Za mlade osobe se već dugo vremena govori kako su previše samouvjerene, ovisne o medijima, materijalisti te u konačnici i devijantni. Također, pridodaju im se razni drugi epiteti, dok Pearson (Pickard, 2014) izvještava da se generacije mladih osoba smatraju problemom još od 19. stoljeća. Mnoge negativne karakteristike koje se pripisuju mladim osobama stvaraju iskrivljenu sliku o njima kod starijih i kod mlađih osoba pa mlade osobe često smatraju da se zapravo trebaju ponašati u skladu s tim oznakama te najčešće tako i postaju devijantni. Kako bi se ispitali stavovi prema osobama u nadolazećoj odraslosti i razlike u njima između različitih dobnih skupina, cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove vršnjaka i odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti.

U istraživanju su sudjelovali sudionici u mlađoj (N=207; u dobi od 18 do 30 godina) i odrasloj (N=208; u dobi od 40 do 67 godina) dobi. Korištene su IDEA skala (*Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood*; Reiffman, Arnett i Colwell, 2007) te je za potrebe istraživanja konstruirana i *Modificirana skala stavova prema mladima* koja je sadržavala procjene prikupljene kvalitativnim ispitivanjem različitih dobnih skupina.

Utvrđena je dvofaktorska struktura Modificirane skale stavova prema mladima. Također, utvrđena je statistički značajna razlika između pozitivnih stavova prema mladima mlađih odraslih i starijih odraslih sudionika. Na kraju, od značajki nadolazeće odraslosti, jedino je značajka *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* bila povezana sa stavovima onako kako se i očekivalo, točnije, očekivalo se da će biti povezana s negativnim stavovima prema mladima i kod mlađih odraslih i kod starijih odraslih ispitanika.

Ključne riječi: *nadolazeća odraslost, osobe u nadolazećoj odraslosti, stavovi*

Peer's and adult's attitudes toward emerging adults

Abstract

For a long time, young people have been seen as overconfident, media dependent, materialistic, and ultimately deviant. There are also various other epithets attached to them, while Pearson (Pickard, 2014) reports that generations of young people have been considered as a problem since the 19th century. Many of the negative attributes attached to young people create a distorted picture of them in the elderly and in young people, so young people often feel that they actually need to behave in accordance with these labels and most often become deviant. In order to examine attitudes towards the people in emerging adulthood and differences between them in different age groups, the aim of this study was to examine the attitudes of peers and adults towards emerging adults.

Participants in the study were younger adults (N=207; ages 18 to 30) and adults (N=208; ages 40 to 67). The IDEA Scale (Inventory of Dimensions of Emerging Adulthood; Reiffman, Arnett, & Colwell, 2007) was used and a *Modified Scale of Attitudes Toward Young Adults* was constructed for the purposes of the survey, containing estimates collected through qualitative testing of different age groups.

A two-factor structure of the *Modified Scale of Attitudes Toward Young Adults* was established. Also, a statistically significant difference was found between positive attitudes toward emerging adults. Lastly, of all the features of emerging adulthood, only the feature *negativity/instability* was related with attitudes as expected, more precisely, it was expected to be related with negative attitudes towards emerging adults in both groups.

Key words: *emerging adulthood, emerging adults, attitudes*

1. Stavovi

Većina socijalnih psihologa definira stav kao vrednovanje ljudi, ideja ili objekata (Aronson, Wilson i Akert, 2005) ili kao ukupnu evaluaciju nekog objekta (Hewstone i Stroebe, 2001).

Na individualnoj razini, stavovi utječu na percepciju, mišljenje i ponašanje. Na interpersonalnoj razini, informacije o stavovima se rutinski traže i otkrivaju. Ako znamo stavove drugih, svijet postaje predvidljiviji. Mišljenje i znanje mogu biti oblikovani tim znanjem, i može se kontrolirati tuđe ponašanje mijenjanjem stavova drugih ljudi. Na međugrupnoj razini, stavovi prema vlastitoj grupi i drugim grupama u središtu su međugrupne suradnje i sukoba (Hewstone i Stroebe, 2001).

1.1. Priroda i porijeklo stavova

Stavovi se sastoje od tri dijela: emocionalne komponente koju čine emocionalne reakcije prema objektu stava, spoznajne komponente koju čine misli i vjerovanja o objektu stava i ponašajne komponente koju čine ponašanje i vidljivi postupci prema objektu stava (Aronson i sur., 2005).

Prema Abrahamu Tesseru (1993; prema Aronson i sur., 2005) neki stavovi su, barem nekim dijelom, vezani uz gene. Međutim, s ovim tumačenjem treba biti na oprezu. Tesser (1993; prema Aronson i sur., 2005) pretpostavlja da su stavovi povezani s temperamentom i ličnosti, a temperament i ličnost su izravno povezani s genima.

Socijalni psiholozi su se usmjerili na proces formiranja stavova kroz spoznajna, emocionalna i ponašajna iskustva. Svi stavovi nisu formirani jednako, pa iako svi imaju emocionalnu, spoznajnu i ponašajnu komponentu, svaki pojedini stav može više biti zasnovan na jednom tipu u odnosu na drugi tip (Zanna i Rempel, 1988).

1.1.1 Spoznajno zasnovani stavovi

Kada se vrednovanje neke osobe, objekta ili ideje primarno zasniva na vjerovanjima o obilježjima objekta stava, radi se o spoznajno zasnovanom stavu. Funkcija takvog stava jest procjena objekta stava što znači da se objekti klasificiraju prema nagradama i kaznama koje slijede iz njih. Svrha spoznajno zasnovanih stavova jest klasificirati prednosti i nedostatke objekta stava kako bi se brzo moglo odlučiti je li taj objekt stava vrijedan truda (Aronson i sur., 2005).

1.1.2 Emocionalno zasnovani stavovi

Stavovi koji se više zasnivaju na emocijama i vrijednostima nego na objektivnoj analizi prednosti i nedostataka nazivaju se emocionalno zasnovani stavovi. Izvori emocionalno zasnovanih stavova su raznovrsni (Aronson i sur., 2005). Mogu proizlaziti iz vrijednosti kao što su moralna i temeljna religiozna uvjerenja te je funkcija takvih stavova izražavanje i potvrđivanje temeljnog sustava vrijednosti više nego odražavanje točne slike svijeta.

Drugi emocionalno zasnovani stavovi mogu biti rezultat osjetilnih reakcija ili posljedica uvjetovanja. Prema tome, iako emocionalno zasnovani stavovi imaju različite izvore, mogu se grupirati budući da su im zajednička ključna obilježja:

1. nisu rezultat racionalnog razmatranja pitanja
2. njima ne upravlja logika
3. često su vezani uz vrijednosti pa pokušaji mijenjanja takvih stavova ugrožavaju sustav vrijednosti (Katz, 1960).

1.1.3 Ponašajno zasnovani stavovi

Ovi stavovi proizlaze iz opažanja vlastitog ponašanja prema objektu stava. Ovdje se postavlja pitanje kako ljudi ne znaju što osjećaju sve dok ne vide kako se ponašaju. Prema teoriji samopercepcije Daryla Bema (1972; prema Aronson i sur., 2005) u određenim okolnostima ljudi ne znaju što osjećaju sve dok ne vide kako se ponašaju. Međutim, ljudi o

svojim stavovima zaključuju na temelju vlastitih ponašanja samo u određenim uvjetima. Prema tome, početni stav treba biti slab ili neodređen. Zatim, ljudi o svojim stavovima zaključuju na osnovu ponašanja samo kada za to ponašanje nemaju drugih prihvatljivih objašnjenja.

2. Stereotipi

U današnje vrijeme, očite su brojne negativne percepcije mladih ljudi od strane odraslih osoba, a to je zbog mnogih faktora koji su u podlozi tih percepcija. Postoji mnogo istraživanja socijalne psihologije koja upućuju na to da je prisutnost stereotipa povezana s negativnim ishodima stereotipne skupine (Dovidio, Hewstone, Glick i Esses, 2010).

Naime, stereotipi su uvjerenja o osobinama skupine i njezinim članovima koji oblikuju to kako ljudi razmišljaju i reagiraju na određenu skupinu (Trzesniewski i Donnellan, 2014). Mogu stvoriti očekivanja o ponašanju članova grupe i utjecati na emocionalne reakcije prema članovima grupe. Prema tome, ako se mladi ljudi općenito gledaju u negativnim globalnim terminima, svi članovi grupe bi se trebali boriti protiv tih stereotipa bez obzira na točnost za bilo koju pojedinačnu osobu. Stereotipi o pojedinim skupinama mogu biti potpuno neutemeljeni ili se mogu temeljiti na istini (Dovidio, i sur., 2010). U praktičnom smislu, potencijalno negativni stereotipi o mladim osobama mogu utjecati na način na koji ih tretiraju članovi društva kada preuzimaju ulogu zrelih članova društva.

Dodatno, pripisivanje negativnih značajki mladima zbog toga u kakvoj su kulturi odrasli je problematičnije od pripisivanja negativnih značajki zbog njihovih godina jer se mjesto rođenja i odrastanja ne može promijeniti, dok se za atribucije negativnih značajki zbog dobi može pretpostaviti mogućnost razvojnih promjena. Pojedinci sazrijevaju s dobi, ali je mjesto rođenja fiksni atribut (Trzesniewski i Donnellan, 2014). Dakle, pojedinci imaju stereotipe o dobnim razlikama u osobnosti koji su konzistentni u različitim kulturama, ali ti su stereotipi često veći od stvarnih razlika u osobnosti (Roberts, Walton i Viechtbauer, 2006).

3. Nadolazeća odraslost

U današnje vrijeme je povećan znanstveni interes za istraživanja razdoblja u životu koje pokriva prijelaz od adolescencije do odrasle dobi (Arnett, 2007a). Arnett (2007a) je predložio termin nadolazeća odraslost kako bi objasnio razvoj između dobi od 18 do 25 godina kada pojedinci obično prelaze ograničenja obveznog obrazovanja i bave se pitanjima identiteta i intimnosti. U toj dobi pojedinci postupno preuzimaju odrasle uloge u suvremenom društvu. Istraživanja pokazuju da je mlađa odrasla dob ili nadolazeća odraslost često vrijeme kada sazrijeva ličnost (Hopwood, Donnelan, Blonigen, Krueger, McGue, Iacono i Burt, 2011) i kada dolazi do konsolidacije identiteta (Schwartz, Donnellan, Ravert, Luyckx i Zamboanga, 2013). Osobe u nadolazećoj odraslosti su fizički zrele i često posjeduju impresivne intelektualne, socijalne i psihološke vještine. Međutim, nerado prihvaćaju odgovornosti odraslih. Umjesto toga, zauzeti su unapređivanjem obrazovnih sposobnosti i vještina na sve zahtjevnijem tržištu rada. Većina radi ili studira ili oboje te razvijaju romantične veze. Ovo je vrijeme neusporedive slobode od obiteljskih obaveza i prilika za samoistraživanje i razvoj (Furstenberg, Kennedy, Rambaut i Settersen, 2004).

U industrijski razvijenim društvima u proteklih pola stoljeća došlo je do zajedničkih promjena u pogledu života mladih: duže srednjoškolsko obrazovanje i stručno osposobljavanje, veća tolerancija na predbračne seksualne odnose i suživot s partnerom i kasnija dob ulaska u brak i roditeljstvo. Kao posljedica tih promjena, razvilo se novo razdoblje životnog vijeka između adolescencije i mlađe odrasle dobi – nadolazeća odraslost. Također, nadolazeća odraslost odražava osjećaj mnogih osoba u kasnijim adolescentskim godinama i ranim dvadesetim godinama da više nisu adolescenti, već samo djelomično odrasli, te da, iako idu prema odrasloj dobi, osjećaju da još nisu tamo u potpunosti (Arnett, 2007a).

Kada je Arnett (2000) prvi put predložio teoriju nadolazeće odraslosti, jedan od ciljeva bio je usmjeriti pažnju na period života od kasnih adolescentnih godina do srednjih dvadesetih godina, kao na novi period životnog tijeka u industrijaliziranim društvima s prepoznatljivim razvojnim obilježjima. Dominantna teorija životnog tijeka u razvojnoj psihologiji, koju je prvi predložio Erikson (1950; prema Arnett, 2007a) pretpostavlja da

nakon adolescencije slijedi mlađa odrasla dob, koja traje od kasnijih adolescentnih godina do oko četrdesete godine života, kada počinje srednja odrasla dob. Ova teorija možda je imala smisla sredinom dvadesetog stoljeća kada je većina pojedinaca u industrijaliziranim društvima ulazila u brak i zasnivala stalne radne odnose s punim radnim vremenom u dobi od oko dvadeset godina ili ranih dvadesetih godina. Međutim, do kraja stoljeća ova paradigma više nije odgovarala normativnom obrascu u industrijaliziranim društvima. Ljudi su počeli ulaziti u brak otprilike u kasnim dvadesetim godinama, a rane i srednje dvadesete godine su postale razdoblje čestih promjena radnog mjesta i, za mnoge, vrijeme potrebe za dodatnim obrazovanjem. Nadalje, predbračni seksualni odnosi i suživot s partnerom postali su široko prihvaćeni. Većina mladih ljudi provodi vrijeme od kasnih adolescentnih godina do ranih dvadesetih godina ne ulazeći u dugoročne uloge odraslih, već isprobavajući različita iskustva i postupno otvarajući put prema trajnim izborima na ljubavnom i poslovnom planu (Arnett, 2007a).

Teorija nadolazeće odraslosti predložena je kao okvir za prepoznavanje činjenice da je prijelaz u zrelo doba dovoljno dug da ne predstavlja samo prijelaz, nego posebno razdoblje života. Arnett (2004) je predložio pet obilježja nadolazeće odraslosti koja ju čine različitom od odraslih životnih razdoblja:

1. istraživanje identiteta
2. vrijeme nestabilnosti
3. usmjerenost na sebe
4. vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti
5. vrijeme mogućnosti.

Arnett (2001) navedena obilježja opisuje u kontekstu životnih događaja mlade osobe, pa navodi da se istraživanje identiteta odnosi na promišljanje o brojnim mogućnostima koje pojedinac može odabrati po pitanju romantičnih odnosa, zaposlenja i svjetonazora te uzima vrijeme kako bi razmotrio buduće ciljeve. S istraživanjem vlastitog identiteta osoba se angažira u aktivnostima koje više nisu u tolikoj mjeri, kao u doba adolescencije, vezane uz obitelj te se dovodi u situacije kad je potrebno samostalno promišljanje i donošenje odluka i time mlada osoba postaje usmjerena na sebe. Samostalnost u donošenju odluka pred osobu stavlja brojne mogućnosti izbora, što osobu

priprema za budućnost u kojoj će kao odrasla osoba biti izložena neprestanim odabirima veznima za svoju dobrobit, ali i dobrobit drugih osoba. Navedeno vodi do analize dotadašnjih stavova i vrijednosti te propitivanja prije postavljenih ciljeva što rezultira određenom nestabilnošću i nesigurnošću u životu pojedinca. Arnett (2001) navodi kako su najveće nestabilnosti u razdoblju nadolazeće odraslosti one u područjima obrazovanja, karijere i mjesta prebivališta te zaključuje kako se nadolazeća odraslost, od ostalih razvojnih razdoblja, ističe po slobodi i neovisnosti od socijalnih uloga i normativnih očekivanja.

Istraživanja nadolazeće odraslosti također ukazuju na to da je to razdoblje nestabilnosti. Kako osobe u nadolazećoj odraslosti istražuju različite mogućnosti u ljubavi i poslu, njihovi su životi često nestabilni. Dobra ilustracija ove nestabilnosti su njihove česte promjene prebivališta (zbog obrazovanja, posla pa čak i ljubavi). Broj promjena prebivališta u američkom društvu mnogo je veći u dobi od 18 do 29 godina nego u bilo kojem drugom razdoblju života (Arnett, 2004). To odražava istraživanja koja se vrše u životima osoba u nadolazećoj odraslosti. Neki se iseljavaju iz roditeljskog doma prvi put u kasnim adolescentnim godinama da bi pohađali fakultet, dok se drugi preseljavaju jednostavno zbog toga što žele neovisnost (Goldscheider i Goldscheider, 1999). U nekim dijelovima svijeta, poput južne Europe, osobe u nadolazećoj odraslosti ostaju u domu svojih roditelja, međutim, oni mogu i dalje osjećati nestabilnost u obrazovanju, poslu i ljubavnim vezama (Douglass, 2007).

Nadolazeća odraslost je također doba usmjerenosti na sebe. Čak i u zemljama u kojima osobe u nadolazećoj odraslosti ostaju u roditeljskim domovima do ranih dvadesetih godina, kao što je to slučaj u južnoj Europi i azijskim zemljama poput Japana, oni uspostavljaju neovisniji način života u odnosu na adolescente (Rosenberger, 2007). Osobe u nadolazećoj osobi usredotočuju se na sebe dok razvijaju znanje i vještine koje će im trebati kasnije u životu.

Još jedno karakteristično obilježje nove odrasle dobi je to što se radi o dobi u kojoj se osoba ne osjeća niti kao adolescent, niti kao odrasla osoba. Tek kad osoba dođe u razdoblje ranih tridesetih, može se reći da se osjeća odraslom. Većina osoba u nadolazećoj

odraslosti ima subjektivni osjećaj da se nalazi u prijelaznom razdoblju života, na putu ka odrasloj dobi, ali da još uvijek nije tamo (Arnett, 2001).

Konačno, nadolazeća odraslost je doba mogućnosti, kada postoji još mnogo različitih mogućnosti i kada je malo o čovjekovom smjeru u životu sigurno odlučeno. To je obično doba velikih nada i velikih očekivanja (Arnett, 2001).

Međutim, Arnett (2004) je od početka naglasio da je nadolazeća odraslost možda najheterogenije razdoblje života jer je najmanje strukturirano, a ovih pet značajki nisu predložene kao univerzalne značajke, već kao značajke koje su češće tijekom nadolazeće odraslosti u odnosu na druga životna razdoblja. Ovo je razdoblje svakako obilježeno i mišljenjima pojedinaca u široj zajednici o tim mladim ljudima i njihovim značajkama. Pri tome, oni vrlo često imaju određene stavove o njima i ti su stavovi dosta rasprostranjeni i moglo bi se reći i univerzalni.

4. Stavovi prema mladim osobama

Za adolescente se već dugo vremena govori kako su previše samouvjereni, ovisni o medijima i materijalisti. Pearson (Pickard, 2014) izvještava da se uzastopne generacije mladih osoba smatraju problemom još od 19. stoljeća. Oštra kritika mladih u današnjem svijetu nije ništa novo. U današnje vrijeme se također vidi da su starije osobe nesposobne za slušanje mlađih osoba. Problem je taj što zapravo, u svijetu odraslih osoba, adolescenti nemaju pravo glasa. Stariji ih zanemaruju, pogrešno razumiju i često podcjenjuju perspektivu mladih osoba.

Starije osobe također zanemaruju činjenicu da su mladi ljudi osnova za budućnost. Oni su ti koji će uskoro postati nova generacija profesora, pisaca, učitelja, znanstvenika i još mnogo toga. Važna je činjenica da mladi danas nastoje biti uključeni u zajednicu, angažirani a ne ono što zapravo jesu – zanemareni (Pickard, 2014).

Današnji mladi imaju povećanu samokontrolu te su manje agresivni i imaju manje psihopatoloških poteškoća (Trzesniewski i Donnelan, 2014). Nadalje, mladi pojedinci ili skupine mladih osoba koje nisu u skladu s društvenim normama često su označeni kao

devijantni od strane medija ili političara te im se pripisuju negativne oznake koje daju alarmantan dojam da su svi mladi antisocijalni, opasni i da im nedostaje moralni kompas (Pickard, 2014).

4.1 Istraživanja stavova prema mladim osobama

U svom metaanalitičkom pregledu, Kite, Stockdale, Whitley i Johnson (2005) su utvrdili da su u jedanaest studija utvrđeni negativni stavovi prema mladima. Također, utvrdili su da, kada se sudionicima prezentiraju neutralne informacije o određenoj osobi, te ih se zamoli da ocijene tu osobu, negativnije ocjenjuju mlađu osobu u odnosu na stariju osobu.

Prema empirijskim dokazima (Twenge, Campbell i Gentile, 2012), današnje mlade osobe su više generacija koja je usmjerena na sebe nego generacija koja je usmjerena na širu socijalnu zajednicu. Dosadašnja istraživanja (Twenge i Foster, 2010; Stewart i Bernhardt, 2010) ukazuju na porast narcizma kod mlađih generacija u odnosu na prethodne. Posljedice narcizma dugoročno su negativne za samu osobu te vode do pretjerane usmjerenosti na sebe. Mogući nedostaci ove pretjerane usmjerenosti uključuju manju empatiju te sebično ponašanje (Campbell, 2005). Prema navedenom, može se zaključiti da mlade osobe i svojim ponašanjem mogu izazvati nastajanje negativnih stereotipa prema svojoj dobnoj skupini.

Prema Pickardu (2014) u Velikoj Britaniji se mladi najviše označavaju devijantnima te za to krivi masovne medije i politiku. Tvrdi da oni stvaraju iskrivljenu sliku o mladim osobama te tako doprinose negativnom predstavljanju mladih ljudi u svijetu.

4.1.1 Utjecaj medija na stavove prema mladim osobama

Masovni mediji igraju značajnu ulogu u informiranju javnosti o mladima, grupama mladih i mladim subkulturama. Tisak transformira informacije prevođenjem događaja u jezik te na temelju pretpostavki obavještava svoje čitatelje. U vezi s tim, popularni tisak često pretjeruje i čini privlačnim priče koje uključuju mlade ljude. Čak štoviše, priče se

usredotočuju na negativne ili pesimistične teme koje uključuju adolescentsku delikvenciju i nasilje, pogotovo zločine koji su počinjeni oružjem (Pickard, 2014). Također, masovni mediji daju iskrivljeni i pretjerani dojam o razini zločina koje čine mladi ljudi, što izaziva zabrinutost javnosti za svoju osobnu sigurnost i rizik od toga da budu žrtve kriminala. Tako se mladi pojavljuju u medijima kako bi se definirali kao moralna prijetnja tradicionalnim društvenim vrijednostima i interesima.

Popularni tisak je uključen u stereotipe i negativno obilježavanje mladih ljudi. Pickard (2014) izvještava da su dvije najviše čitane nacionalne tabloidne novine u Velikoj Britaniji *Daily Mail* i *The Sun* te da su one glavni zagovornici senzacionalnih priča o mladima. Studija koja je proučavala članke o britanskim mladima u periodu od 1. do 21. travnja 2014. godine otkriva neumoljivu negativnu priču o mladima (Pickard, 2014). Tijekom ta tri tjedna, *The Sun* je objavio 50 članaka a *Daily Mail* 60 članaka o mladima. Samo 8% članaka i u *The Sun*-u i u *Daily Mail*-u moglo bi se smatrati pozitivnim ili optimističnim, iako sve pozitivne priče o mladima u *Daily Mail*-u sadrže reference na devijantno ponašanje (npr. „Tinejdžer godišnje zarađuje 24 000 funti samo objavljujući videozapise na *YouTube*-u kako igra *Grand Theft Auto* – iako je legalno premlad za tu igru“ – *Daily Mail*, 2. travnja 2014.) (Pickard, 2014).

Nadalje, u medijima se mladi najčešće prikazuju kao počinitelji ili žrtve nasilja, uključujući ubojstva, seksualno zlostavljanje, nasilničko ponašanje i samoubojstvo; također su povezani s prekomjernim rizičnim ponašanjem, kao što je uzimanje lijekova, opijanje, trudnoća u adolescentnim godinama i poremećaji hranjenja. U svim slučajevima, priče predstavljaju mlade pojedince koji odstupaju od društvenih normi. Na taj način, mediji označavaju mlade kao devijantne: nasilni su, antisocijalni, zatrudne dok su još u osnovnoj školi, nezaposleni su, ovisni o društvenim medijima, vjerski ekstremisti i potencijalni teroristi koji se bore u Siriji. Sva ta „odstupajuća“ ponašanja spominju se u člancima *The Sun*-a i *Daily Mail*-a tijekom prva tri tjedna u travnju 2014. godine (Pickard, 2014). Također se ističe i da su mladi lijeni, narcisoidni, sebični i da imaju povišen rizik za psihopatologiju, kao što je anksioznost ili depresija (Safer, 2008; prema Trzseniewski i Donnellan, 2014).

Međutim, Pickard (2014) izvještava da neke priče, koje se pojavljuju u samo jednom od navedena dva tabloida, nisu u stvarnosti značajne vijesti nego su samo uključene u medije da popune prostor stranice ili da kritiziraju mlade ljude.

4.2 Stavovi odraslih prema mladim osobama

Vrlo je malo istraživanja na globalnoj razini koja su istraživala stavove prema mladima, posebno stavove odraslih osoba i starijih odraslih osoba prema mladima.

Cilj istraživanja Trzesniewskog i Donnellana (2014) bio je istražiti percepciju osoba u nadolazećoj odraslosti (mladi u dobi od 18 do 25 godina) korištenjem podataka iz dva velika kros-sekcijska uzorka. Istraživače su zanimali stavovi osoba u nadolazećoj odraslosti prema svojim vršnjacima, ali i stavovi starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti.

U istraživanju je utvrđeno da su, sveukupno gledano, osobe u nadolazećoj odraslosti procijenjene kao više narcisoidne, previše samopouzdane, nemoralne, manje ugodne i emocionalno stabilnije od starijih odraslih osoba. Nasuprot tome, nisu procijenjene kao značajno različite od starijih odraslih osoba za atribute koje ih označavaju kao tjeskobne, depresivne i usamljene. Nadalje, čini se da starije odrasle osobe imaju manje negativnih stavova o osobama u nadolazećoj odraslosti, iako je dob uglavnom povezana s pretpostavkom da su osobe narcisoidne, pretjerano samopouzdane i depresivne, ali i da su više ugodne i emocionalno stabilne.

Također, ispitivale su se procjene današnjih osoba u nadolazećoj odraslosti i osoba u nadolazećoj odraslosti u prošlosti. Današnje osobe u nadolazećoj odraslosti procijenjene su kao manje vrijedne, pouzdane i brižljive, ali više samorazumljive, lijene i seksualno promiskuitetne od osoba u nadolazećoj odraslosti u prošlosti. Sudionici su imali tendenciju ocjenjivanja današnje osobe u nadolazećoj odraslosti kao više jedinstvene od osobe u nadolazećoj odraslosti u prošlosti. Točnije, rezultati ukazuju na to da se osobe u nadolazećoj odraslosti smatraju više nemoralnima, narcisoidnima i pretjerano povjerljivima, a manje ugodnima i emocionalno stabilnijima od starijih odraslih osoba.

Sveukupno gledano, nije utvrđena negativna pristranost prema osobama u nadolazećoj odraslosti kao ni pozitivna pristranost prema starijim odraslim osobama.

Međutim, kako u ovoj studiji nisu prikupljene ocjene prosječne osobe da služe kao referentna točka, provedena je i druga studija u kojoj su tražili od sudionika da usporede tri skupine (osobe u nadolazećoj odraslosti, odrasle i starije odrasle osobe) s prosječnom osobom u Sjedinjenim Američkim Državama pri ocjenjivanju svake osobine. Što se tiče usporedbi s prosječnom osobom, postoje naznake pozitivne percepcije odraslih i starijih odraslih osoba za prosječnu osobu i negativne percepcije osoba u nadolazećoj odraslosti. Odrasle osobe i osobe u nadolazećoj odraslosti su jednako viđene za većinu atributa. Preciznije, postojao je uzorak negativnosti prema osobama u nadolazećoj odraslosti u odnosu na prosječnu osobu, uzorak pozitivnosti prema odraslima i veća pozitivnost prema starijim odraslim osobama.

Sveukupno gledano, ocjene su odražavale negativnosti prema osobama u nadolazećoj odraslosti i pozitivnosti prema odraslim osobama i starijim odraslim osobama. Najjača negativnost prema osobama u nadolazećoj odraslosti (na primjer, narcizam, niska emocionalna stabilnost) odražava karakteristike koje se javljaju u popularnim medijima.

Rezultati ove studije upućuju na to da se osobe u nadolazećoj odraslosti vide negativnije od odraslih osoba zbog atributa kao što su emocionalna stabilnost, pristranost, narcizam i prekomjerna samouvjerenost. Jedina potencijalna iznimka od generalizacije o negativnosti prema osobama u nadolazećoj odraslosti jest ta da se ova skupina smatra manje osamljenom od starijih odraslih osoba i od prosječne osobe. Vjerojatno postoje uvjerljivi razlozi za vjerovanje da su negativne percepcije o osobama u nadolazećoj odraslosti pretjerane. Najosnovniji razlog za sumnju da postoji određeni stupanj pretjerivanja u negativnim percepcijama odraslih osoba jest da su veličine učinka povezane s percipiranim razlikama često veće od mnogih veličina učinaka koje su zabilježene za stvarne kohortne učinke osobina ličnosti (Soto, John, Gosling i Potter, 2011).

Zaključno, Macky, Gardner i Forsyth (2008) sugeriraju da može postojati veća varijacija među članovima unutar generacije nego što postoji među generacijama, a ta perspektiva može se izgubiti o nekim raspravama o današnjim mladim ljudima. Ako se

pridonesu jaki dokazi za potencijalno negativne percepcije osoba u nadolazećoj odraslosti, možda će istraživačka zajednica postati osjetljivija na način na koji je ova raznolika skupina pojedinaca opisana u znanstvenim kontekstima (Trzesniewski i Donnellan, 2014).

5. Cilj, problemi, hipoteze

5.1 Cilj

Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti kakvi su stavovi odraslih pojedinaca prema mladima u razdoblju nadolazeće odraslosti, kao i kakvi su stavovi mladih prema pripadnicima svoje vlastite generacije. Dodatno, budući da je nadolazeća odraslost doba brojnih promjena te ima različite karakteristike, cilj je bio i ispitati utječe li način na koji osobe doživljavaju ovo razdoblje na stavove prema mladima.

5.2 Problemi

1. Provjeriti faktorsku strukturu *Modificirane skale stavova prema mladima* namijenjenu ispitivanju stavova prema osobama u nadolazećoj odraslosti.
2. Utvrditi postoji li razlika u stavovima prema osobama u nadolazećoj odraslosti između vršnjaka i starijih osoba.
3. Provjeriti kakav je odnos ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti.

5.3 Hipoteze

1. Pretpostavlja se da će faktorska analiza *Modificirane skale stavova prema mladima* ukazati na dvofaktorsku strukturu, gdje će se pozitivni i negativni stavovi jasno grupirati oko dva različita faktora.
2. Budući da su, u studiji Trzesniewskog i Donnellana (2014) utvrđeni općenito negativni stavovi prema osobama u nadolazećoj odraslosti, pretpostavlja se da će osobe starije odrasle dobi imati negativnije stavove prema osobama u nadolazećoj odraslosti u odnosu na njihove vršnjake.
3. Budući da razvojni putevi, koji nastaju u nadolazećoj odraslosti, ovise o dvosmjernoj interakciji pojedinaca i konteksta (Halfon, Forrest, Lerner i Faustman, 2018), pretpostavlja se da će i stavovi prema mladima ovisiti o načinu na koji osobe doživljavaju razdoblje nadolazeće odraslosti. Prema tome i prema različitim obilježjima značajki nadolazeće odraslosti, različite značajke nadolazeće odraslosti će biti različito povezane sa stavovima prema mladima. Pretpostavlja se da će

značajke nadolazeće odraslosti *istraživanje identiteta*, *vrijeme istraživanja i mogućnosti* i *usmjerenost na sebe* biti povezane s pozitivnim stavovima prema mladima i kod procjena mlađih odraslih osoba i kod procjena starijih odraslih osoba, a značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti*, *usmjerenost na druge* i *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* biti povezane s negativnim stavovima prema mladima i kod procjena mlađih odraslih osoba i kod procjena starijih odraslih osoba.

6. Metoda

6.1 Sudionici

U predistraživanju je sudjelovalo 128 sudionika u dobi od 18 do 57 godina (*M*=27.11, *SD*=8.53), 111 (86,7%) žena i 17 (13,3%) muškaraca. U glavnom istraživanju je sudjelovalo 415 sudionika mlađe i starije odrasle dobi.

U skupini koju su činile osobe mlađe odrasle dobi sudjelovalo je 207 sudionika, od toga 197 (86,5%) žena i 28 (13,5%) muškaraca. Dobni raspon uzorka mlađe odrasle dobi je od 18 do 30 godina, a prosječna dob iznosi 23 godine (*M*=23.30, *SD*=3.20).

U skupini koju su činile osobe starije odrasle dobi sudjelovalo je 208 sudionika, od toga 146 (70%) žena i 62 (30%) muškaraca. Dobni raspon uzorka starije odrasle dobi je od 40 do 67 godina, a prosječna dob iznosi 47 godina (*M*=46.55, *SD*=4.84).

6.2 Mjerni instrumenti

6.2.1 Sociodemografski upitnik

Upitnikom su se obuhvatili podaci o spolu, dobi, stupnju završenog obrazovanja, radnom i bračnom statusu. Odgovore su sudionici davali na skalama odgovarajućeg tipa označavajući vrijednosti koje se odnose na njih ili upisujući odgovarajuće vrijednosti.

Upitnik je sadržavao pitanja višestrukog izbora, DA/NE pitanja i nadopunjavanje. Pitanja su oblikovana na način da bi se što jednostavnije i razumljivije dobili podaci značajni za ovo istraživanje.

6.2.2 Modificirana skala stavova prema mladima

Skala se koristila za procjene stavova, a sastojala se od procjene prikupljenih kvalitativnim ispitivanjem različitih dobnih skupina i na osnovi rezultata istraživanja

Trzesniewskog i Donnellana (2014). Iz istraživanja Trzsniewskog i Donnellana (2014) preuzeto je 12 tvrdnji (*jadni, lijeni, povjerljivi, rade stvari za druge, seksualno promiskuitetni, suočeni su s manje sigurnom budućnosti, teško im je financijski uspjeti, teško im je uspjeti u životu, brinu o manje sretnima, brinu samo za sebe, sretni, imaju velike obrazovne i profesionalne mogućnosti*), a za potrebe ovog istraživanja dodano je još 45 čestica koje su dobivene predistraživanjem. U predistraživanju se od sudionika (N=123) tražilo da navedu osobine za koje smatraju da najbolje opisuju prosječnu mladu osobu danas (osobu u dobi od 18 do 25 godina). Čestice su iz predistraživanja birane po načelu da su odabrane one tvrdnje kod kojih je bila najveća frekvencija pojavljivanja s obzirom na odgovore sudionika. Odabrane su one čestice koje su barem tri sudionika navela u svojim odgovorima. Upitnik je podijeljen u dvije subskale: *pozitivni stavovi prema mladima* i *negativni stavovi prema mladima.*

U konačnu verziju upitnika, nakon provedene eksploratorne faktorske analize uz Varimax rotaciju, uvršteno je 39 tvrdnji (Prilog).

Sudionici su odgovarali zaokruživanjem odgovarajućeg broja na skali Likertova tipa s pet stupnjeva (1 – „*uopće se ne slažem“,* 5 – „*u potpunosti se slažem“*), a ukupan rezultat oblikovao se kao prosječna vrijednost na procjenama (npr. „*U kojoj mjeri se slažete da je sljedeća osobina reprezentativna za mlade osobe u dobi od 18 do 25 godina danas: komunikativni.“*).

6.2.3 Inventar dimenzija nadolazeće odraslosti (engl. *Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood* – IDEA; Reifman i sur., 2007)

Inventar je korišten kako bi se ispitale karakteristike nadolazeće odraslosti. Inventar se sastoji od 31 tvrdnje koje su podijeljene u šest subskala. Subskale se odnose na osnovne dimenzije, odnosno ključna obilježja razdoblja nadolazeće odraslosti koje je predložio Arnett (2000), a to su: Istraživanje identiteta (engl. *Identity Exploration*; npr.: *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme definiranja sebe?“*), Vrijeme istraživanja i mogućnosti (engl. *Experimentation/Possibilities*; npr.: *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme eksperimentiranja?“*), Vrijeme negativnosti i nestabilnosti (engl. *Negativity/Instability*; npr.; *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme visokog pritiska?“*), Usmjerenost na druge (engl. *Other-Focused*; npr.: *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme odgovornosti za*

druge?"), Usmjerenost na sebe (engl. *Self-Focused*; npr.: *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme samostalnosti?"*) te Vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti (engl. *Feeling „In-Between"*; npr.: *„Je li ovaj period Vašeg života vrijeme postupnog odrastanja u odraslu osobu?"*).

Zadatak sudionika bio je na skali Likertova tipa s pet stupnjeva označiti u kojoj se mjeri pojedina tvrdnja odnosi na njih (ukoliko su u mlađoj odrasloj dobi) ili u kojoj mjeri misle da se pojedina tvrdnja odnosi na osobe u nadolazećoj odraslosti (ukoliko su u starijoj odrasloj dobi).

Podaci o pouzdanosti skale u ovom istraživanju su u Tablici 1.

Tablica 1
Prikaz deskriptivne statistike i pouzdanosti za Inventar dimenzija nadolazeće odraslosti na ukupnom uzorku

Subskala/Faktor	Broj čestica	*M*	*SD*	Cronbach α koeficijent
Istraživanje identiteta	7	18.43	2.54	0.72
Vrijeme istraživanja i mogućnosti	5	18.48	2.64	0.75
Vrijeme negativnosti i nestabilnosti	7	18.87	2.80	0.81
Usmjerenost na druge	3	19.35	2.70	0.81
Usmjerenost na sebe	6	18.69	2.63	0.73
Vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti	3	18.59	2.64	0.76

6.3 Postupak

Za potrebe konstruiranja *Modificirane skale stavova prema mladima* provedeno je predistraživanje online upitnikom koji je distribuiran različitim online platformama. Uputa u predistraživanju je glasila:

„*Molim Vas, u nastavku navedite osobine za koje mislite da najbolje opisuju mlade osobe danas (u dobi od 18 do 25 godina). Točnije, navedite vašu percepciju prosječne ili tipične*

mlade osobe danas. Vaš opis treba sadržavati popis osobina, ili, ako je potrebno, kratke fraze za opis tipične mlade osobe danas (npr. prijateljski raspoložena). Molim, navedite samo značajke za koje smatrate da izravno opisuju mlade ljude danas. Navedite do pet osobina ili kratkih fraza."

Nakon predistraživanja su podaci analizirani te su zadržane tvrdnje s najvišom frekvencijom pojavljivanja koje su uključene u glavno istraživanje.

Glavno istraživanje je provedeno online upitnikom koji je distribuiran različitim online platformama (Gmail, Facebook, WhatsApp, Viber). Prije samog istraživanja sudionicima je uputom objašnjena svrha provođenja istraživanja te je naglašena anonimnost podataka. Naglašeno je i da je istraživanje dobrovoljno te da u bilo kojem trenutku mogu odustati od istraživanja. Također, svaki sudionik je imao ispred svakog upitnika navedenu uputu koja je jasno objašnjavala rješavanje svake skale. Od sudionika je traženo da budu što iskreniji te ih se upozorilo da nema točnih i netočnih odgovora.

Sudionici su ispunjavali upitnike unaprijed određenim redoslijedom: najprije su trebali popuniti obrazac s pitanjima koja su se odnosila na opće informacije o sudioniku, potom *Modificiranu skalu stavova prema mladima* i na kraju Inventar dimenzija nadolazeće odraslosti (IDEA). Razlog zbog kojeg su i starije osobe ispunjavale Inventar dimenzija nadolazeće odraslosti (IDEA) jest da se ispitaju njihove procjene nadolazeće odraslosti kako bi se moglo ispitati jesu li te procjene povezane sa stavovima prema mladima.

7. Rezultati

7.1 Deskriptivni pokazatelji

Na samom početku, u tablicama 2 i 3 prikazani su osnovni podaci kao i pregled uzorka ispitivanja. U tablici 2 su prikazana obilježja sudionika koji su sudjelovali u predistraživanju i u glavnom istraživanju s obzirom na njihov spol i dob dok se u tablici 3 donosi pregled sudionika u glavnom istraživanju s obzirom na radni status, stupanj obrazovanja i bračno stanje.

Tablica 2
Broj (N) sudionika koji su sudjelovali u predistraživanju i glavnom istraživanju s obzirom na spol i dob

			Spol		Dob	
			N	%	*M*	*SD*
Predistraživanje		M	17	13.30	30.65	9.14
		Ž	111	86.70	26.57	8.35
Glavno istraživanje	Mlađi odrasli	M	28	13.50	24.50	4.20
		Ž	179	86.50	23.11	2.98
	Stariji odrasli	M	58	30	47.47	5.52
		Ž	150	70	46.28	4.58

Tablica 3
Ostali sociodemografski podaci o sudionika u glavnom istraživanju (radni status, stupanj obrazovanja i bračni status sudionika)

		Mlađi odrasli		Stariji odrasli	
		N	%	N	%
Radni status	Zaposlen/zaposlena	55	26.57	161	77.40
	Nezaposlen/nezaposlena	15	7.25	47	22.60
	Student/studentica	137	66.18	0	0
Školska sprema	Visoka	60	28.99	99	47.60
	Viša	30	14.49	81	38.94
	Srednja	117	56.52	28	13.46
Bračni status	Sam/sama	106	51.21	31	14.90
	U vezi	88	42.51	13	6.25
	Oženjen/udana	12	5.80	138	66.35
	Razveden/razvedena	1	0.48	23	11.06
	Udovac/udovica	0	0	3	1.44

Prema osnovnim podacima vidljivo je da su većina sudionice ženskog spola te da su mlađi odrasli sudionici uglavnom studenti, a stariji odrasli sudionici uglavnom imaju visoku i višu stručnu spremu. Prema ovim podacima može se uočiti da je uzorak dosta homogen.

7.2 Provjera faktorske strukture Modificirane skale stavova prema mladima

Kako bi se odgovorilo na prvi problem provedene su faktorske analize te analize pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije *Modificirane skale stavova prema mladima* za tri razine analize (mlađi odrasli sudionici, stariji odrasli sudionici te na razini cijelog uzorka). Da bi se ispitala struktura skale provedena je eksploratorna faktorska analiza uz Varimax rotaciju. Rezultati faktorske analize su prikazani u tablicama 4, 5 i 6, a rezultati analize pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije prikazani su u tablici 8.

Tablica 4
Faktorska zasićenja (>.40) čestica modificirane Skale stavova prema mladima kod skupine mlađih odraslih sudionika

Pozitivni stavovi prema mladima		Negativni stavovi prema mladima	
Čestica	Faktorska zasićenja	Čestica	Faktorska zasićenja
ambiciozni	-0.52	anksiozni	0.58
brinu o manje sretnima	-0.47	bezobrazni	0.55
dinamični	-0.43	brzopleti	0.52
duhoviti	-0.49	depresivni	0.68
komunikativni	-0.42	izgubljeni	0.70
naporno rade	-0.51	jadni	0.43
odgovorni	-0.56	lijeni	0.47
otvoreni za nova iskustva	-0.65	neodgojeni	0.58
pametni	-0.44	neodgovorni	0.55
povjerljivi	-0.40	nepromišljeni	0.57
prijateljski raspoloženi	-0.59	nesamostalni	0.54
rade stvari za druge	-0.53	nesretni	0.64
radoznali	-0.62	nestrpljivi	0.47
snalažljivi	-0.65	nezadovoljni	0.68
vrijedni	-0.68	nezainteresirani	0.56
		obeshrabreni	0.62
		otuđeni	0.41
		ovisni o društvenim mrežama	0.59
		ovisni o tehnologiji	0.52
		seksualno promiskuitetni	0.60
		suočeni su s manje sigurnom budućnosti	0.44
		teško im je uspjeti u životu	0.50
		usamljeni	0.48
		usmjereni samo na sebe	0.42
		zatvoreni	0.48
		zbunjeni	0.60
% objašnjene zajedničke varijance	8.12	% objašnjene zajedničke varijance	9.84
svojstvena vrijednost	3.3	svojstvena vrijednost	14.54

Tablica 5

Faktorska zasićenja (>.40) čestica modificirane Skale stavova prema mladima kod skupine starijih odraslih sudionika

Pozitivni stavovi prema mladima		Negativni stavovi prema mladima	
Čestica	Faktorska zasićenja	Čestica	Faktorska zasićenja
ambiciozni	0.55	bezobrazni	0.70
brinu o manje sretnima	0.41	brinu samo za sebe	0.45
dinamični	0.52	brzopleti	0.66
duhoviti	0.70	depresivni	0.66
komunikativni	0.53	izgubljeni	0.77
liberalni	0.46	jadni	0.48
odgovorni	0.40	lijeni	0.77
opušteni	0.48	neambiciozni	0.60
otvoreni za nova iskustva	0.69	neobrazovani	0.46
pametni	0.64	neodgojeni	0.76
povjerljivi	0.49	neodgovorni	0.74
prijateljski raspoloženi	0.72	nepromišljeni	0.65
rade stvari za druge	0.53	nesamostalni	0.74
radoznali	0.69	nesretni	0.71
snalažljivi	0.62	nestrpljivi	0.66
sretni	0.56	nezadovoljni	0.75
tehnološki pismeni	0.46	nezainteresirani	0.78
vrijedni	0.62	obeshrabreni	0.67
željni zabave	0.43	otuđeni	0.47
		ovisni o društvenim mrežama	0.73
		ovisni o tehnologiji	0.70
		seksualno promiskuitetni	0.47
		suočeni su s manje sigurnom budućnosti	0.45
		teško im je financijski uspjeti	0.45
		teško im je uspjeti u životu	0.47
		tvrdoglavi	0.44
		usamljeni	0.63
		usmjereni samo na sebe	0.68
		zatvoreni	0.51
		zbunjeni	0.54
% objašnjene zajedničke varijance	7.83	% objašnjene zajedničke varijance	14.08
svojstvena vrijednost	7.07	svojstvena vrijednost	16.01

Tablica 6
Faktorska zasićenja (>.40) čestica modificirane Skale stavova prema mladima na razini cijelog uzorka

Pozitivni stavovi prema mladima		Negativni stavovi prema mladima	
Čestica	Faktorska zasićenja	Čestica	Faktorska zasićenja
ambiciozni	0.530	anksiozni	0.43
dinamični	0.47	bezobrazni	0.68
duhoviti	0.63	brinu samo za sebe	0.43
komunikativni	0.50	brzopleti	0.60
naporno rade	0.41	depresivni	0.66
odgovorni	0.46	izgubljeni	0.75
otvoreni za nova iskustva	0.69	jadni	0.48
pametni	0.52	lijeni	0.69
povjerljivi	0.45	neambiciozni	0.55
prijateljski raspoloženi	0.67	neobrazovani	0.43
rade stvari za druge	0.54	neodgojeni	0.71
radoznali	0.70	neodgovorni	0.70
snalažljivi	0.65	nepromišljeni	0.65
sretni	0.49	nesamostalni	0.68
vrijedni	0.62	nesretni	0.69
		nestrpljivi	0.59
		nezadovoljni	0.73
		nezainteresirani	0.72
		obeshrabreni	0.63
		otuđeni	0.42
		ovisni o društvenim mrežama	0.69
		ovisni o tehnologiji	0.66
		seksualno promiskuitetni	0.57
		suočeni su s manje sigurnom budućnosti	0.46
		teško im je financijski uspjeti	0.41
		teško im je uspjeti u životu	0.49
		tvrdoglavi	0.41
		usamljeni	0.56
		usmjereni samo na sebe	0.61
		zatvoreni	0.49
		zbunjeni	0.55
% objašnjene zajedničke varijance	7.08	% objašnjene zajedničke varijance	12.73
svojstvena vrijednost	5.68	svojstvena vrijednost	15.38

U završnu verziju predložene skale uvrštene su samo čestice koje su se ponavljale u sve tri prethodne analize (čestice s faktorskim zasićenjima >.40 kod skupine mlađih odraslih sudionika i kod skupine starijih odraslih sudionika te na razini cijelog uzorka). Konačna *Modificirana skala stavova prema mladima* nalazi se u Prilogu.

Potom su izračunati deskriptivni parametri svake čestice *Modificirane skale stavova prema mladima*, kako bi se dobio uvid u to koje čestice su imale najviše vrijednosti s obzirom na to koje su stavove predstavljale.

Tablica 7
Prikaz deskriptivne statistike za Modificiranu skalu stavova prema mladima

Pozitivni stavovi prema mladima			Negativni stavovi prema mladima		
Čestica	*M*	*SD*	Čestica	*M*	*SD*
ambiciozni	3.44	0.91	bezobrazni	2.85	1.16
dinamični	3.25	0.91	brzopleti	3.49	0.92
duhoviti	3.56	0.87	depresivni	3.17	1.13
komunikativni	1.50	0.50	izgubljeni	3.10	1.07
odgovorni	3.18	1.07	jadni	2.21	1.00
otvoreni za nova iskustva	3.78	0.90	lijeni	3.33	1.12
pametni	3.74	0.84	neodgojeni	2.80	1.22
povjerljivi	3.08	0.95	neodgovorni	3.03	1.12
prijateljski raspoloženi	3.56	0.90	nepromišljeni	3.33	1.04
rade stvari za druge	3.06	0.98	nesamostalni	3.15	1.17
radoznali	3.74	0.92	nesretni	2.80	1.01
snalažljivi	3.46	0.93	nestrpljivi	3.73	0.97
vrijedni	3.26	0.92	nezadovoljni	3.28	1.05
			nezainteresirani	3.15	1.17
			obeshrabreni	3.15	1.11
			otuđeni	3.06	1.13
			ovisni o društvenim mrežama	4.27	1.03
			ovisni o tehnologiji	4.28	1.04
			seksualno promiskuitetni	3.01	1.10
			suočeni su s manje sigurnom budućnosti	3.50	1.07
			teško im je financijski uspjeti	3.44	1.09
			teško im je uspjeti u životu	3.11	1.01
			usamljeni	3.17	1.07
			usmjereni samo na sebe	3.22	1.09
			zatvoreni	2.76	0.94
			zbunjeni	3.35	1.01

Ispitivanje pouzdanosti Modificirane skale stavova prema mladima

Tablica 8
Rezultati analize pouzdanosti Modificirane skale stavova prema mladima (analiza provedena na rezultatima mlađih odraslih sudionika, na rezultatima starijih odraslih sudionika te na razini cijelog uzorka)

razina analize	Cronbach α	Standardizirani α
mlađi odrasli	.83	.80
stariji odrasli	.86	.85
cijeli uzorak	.85	.84

Rezultati analize pouzdanosti *Modificirane skale stavova prema mladima* ukazuju na zadovoljavajuću unutarnju konzistenciju, pouzdanost tipa Cronbach alpha na sve tri razine analize veća je od .80.

7.3 Stavovi mlađih i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Za odgovor na drugi problem prvo su utvrđeni osnovni deksriptivni parametri rezultata na *Modificiranoj skali stavova prema mladima*. Zatim je proveden t-test kako bi se utvrdile razlike u pozitivnim stavovima prema osobama u nadolazećoj odraslosti između mlađih i starijih sudionika te razlike u negativnim stavovima prema osobama u nadolazećoj odraslosti između mlađih i starijih sudionika.

Utvrđivanje stavova mlađih odraslih osoba i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Tablica 9
Pozitivni i negativni stavovi mlađih odraslih osoba i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

	Pozitivni stavovi		Negativni stavovi	
	M	*SD*	*M*	*SD*
Mlađi odrasli	3.52	0.52	3.24	0.65
Stariji odrasli	3.36	0.67	3.19	0.74

Već u deskriptivnim parametrima vidljivo je kako su mlađi odrasli sudionici imali, u prosjeku, pozitivnije, ali i negativnije stavove prema mladima.

Testiranje razlika između stavova mlađih odraslih osoba i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Tablica 10
Testiranje razlika t-testom između pozitivnih stavova mlađih odraslih osoba i pozitivnih stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Pozitivni stavovi prema mladima	*M*	*SD*	*t*	*df*	*p*
Mlađi odrasli	3.52	0.52	2.87	413	.00*
Stariji odrasli	3.36	0.67			

**značajno na razini p<.001*

Utvrđena je statistički značajna razlika između pozitivnih stavova mlađih i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti. U prosjeku, mlađe odrasle osobe su imale pozitivnije stavove prema osobama u nadolazećoj odraslosti u odnosu na starije odrasle osobe.

Tablica 11
Testiranje razlika t-testom između negativnih stavova mlađih odraslih osoba i negativnih stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Negativni stavovi prema mladima	*M*	*SD*	*t*	*df*	*p*
Mlađi odrasli	3.24	0.65	0.70	413	.07
Stariji odrasli	3.19	0.74			

Nije utvrđena statistički značajna razlika između negativnih stavova mlađih odraslih osoba i negativnih stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti.

7.4 Odnos između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti

Konačno, u svrhu odgovora na treći postavljeni problem, odnosno utvrđivanja odnosa između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije.

Tablica 12
Provjera odnosa između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti kod skupine mlađih odraslih sudionika

	Pozitivni stavovi prema mladima	Negativni stavovi prema mladima
Istraživanje identiteta	.09	.11
Vrijeme istraživanja i mogućnosti	.11	.07
Vrijeme negativnosti i nestabilnosti	.06	.26*
Usmjerenost na druge	.05	.10
Usmjerenost na sebe	.13	.09
Vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti	.07	.14*

**značajno na razini p<.05*

Utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i negativnih stavova prema mladima *te* statistički značajna pozitivna povezanost između značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* i negativnih stavova prema mladima kod skupine mlađih odraslih sudionika.

Tablica 13
Provjera odnosa između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti kod skupine starijih odraslih sudionika

	Pozitivni stavovi prema mladima	Negativni stavovi prema mladima
Istraživanje identiteta	.33*	.11
Vrijeme istraživanja i mogućnosti	.31*	.17*
Vrijeme negativnosti i nestabilnosti	.32*	.21*
Usmjerenost na druge	.23*	.03
Usmjerenost na sebe	.32*	.09
Vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti	.28*	.11

**značajno na razini p<.05*

Utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između svih značajki nadolazeće odraslosti i pozitivnih stavova prema mladima te statistički značajna pozitivna povezanost između značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme istraživanja i mogućnosti* i negativnih stavova prema mladima i značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i negativnih stavova prema mladima kod skupine starijih odraslih sudionika.

8. Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove vršnjaka (mlađih odraslih osoba) i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti. Dodatno, budući da je nadolazeća odraslost doba brojnih promjena te ima različite karakteristike, cilj je bio i ispitati utječe li način na koji osobe doživljavaju ovo razdoblje na stavove prema mladima.

8.1 Faktorska struktura Modificirane skale stavova prema mladima

Prvi problem istraživanja bio je provjeriti faktorsku strukturu *Modificirane skale stavova prema mladima*. Na prikupljenim podacima provedena je faktorska analiza na tri razine analize (odgovori mlađih odraslih sudionika, odgovori starijih odraslih sudionika i na razini cijelog uzorka). Utvrđena je zadovoljavajuća unutarnja konzistencija skale na sve tri razine analize (mlađi odrasli – Cronbach α=.83; stariji odrasli – Cronbach α=.86 i cijeli uzorak – Cronbach α=.85). Faktorska analiza ukazuje na dvofaktorsku strukturu *Modificirane skale stavova prema mladima*, gdje su se čestice koje su se odnosile na pozitivne stavove grupirale oko jednog faktora, a čestice koje su se odnosile na negativne stavove grupirale oko drugog faktora. U daljnje statističke analize su se uključile samo čestice koje su se ponavljale u sve tri razine analize, a koje su imale faktorska zasićenja >.40.

Nadalje, napravljena je analiza deskriptivnih parametara čestica *Modificirane skale stavova prema mladima* kako bi se provjerilo koje se pozitivne i negativne osobine najviše, a koje najmanje, pripisuju osobama u nadolazećoj odraslosti. Kada je riječ o pozitivnim stavovima, pokazalo se da su osobe u nadolazećoj odraslosti najviše procjenjivane kao otvorene za nova iskustva, radoznale, duhovite i prijateljski raspoložene. S druge strane, kada se radi o negativnim stavovima prema mladima, osobe u nadolazećoj odraslosti najviše su procjenjivane kao ovisne o društvenim mrežama, ovisne o tehnologiji, nestrpljive i suočene s manje sigurnom budućnosti.

8.2 Stavovi starijih odraslih i mlađih odraslih prema osobama u nadolazećoj odraslosti

Drugim problemom istraživanja provjerili su se stavovi mlađih odraslih osoba i starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti, te se ispitalo postoje li razlike u tim stavovima.

Prilikom testiranja pozitivnih stavova utvrđena je statistički značajna razlika između stavova mlađih odraslih i stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti. U prosjeku, mlađe osobe su imale pozitivnije stavove prema osobama u nadolazećoj odraslosti u odnosu na starije odrasle osobe. U prijašnjim istraživanjima (Trzesniewski i Donnellan, 2014; Twenge, 2013) pokazalo se da starije odrasle osobe imaju općenito negativne stavove prema mlađim osobama. U istraživanju Donnellana i Trzsniewskog (2009) utvrđeno je da su stariji odrasli ljudi često zabrinuti zbog moralnih vrijednosti mladih i sposobnosti mladih da uspješno ispunjavaju uloge i odgovornosti koje će imati u odrasloj dobi. Ovakav rezultat se može objasniti i prekomjernim utjecajem medija koji neprestano ističu negativne osobine mladih osoba. Medijski izvještaji sadržavaju priče mladih koji na internetu objavljuju nasilne fotografije i druge nepromišljene informacije koje bi ih mogle koštati u budućnosti te pišu o zločinima pod utjecajem alkohola (Hoofnagle, King, Li i Turow, 2010). Mediji često prezentiraju informacije o ekstremnim slučajevima ponašanja adolescenata, poput adolescenata koji ubijaju svoje kolege ili imaju mnogo seksualnih partnera i impliciraju na to da je takvo ponašanje specifično za cijelu dobnu skupnu (Arnett, 2007b). U medijima su također mlade osobe često opisivane kao buntovne, ali i kao raspoložene (Gross i Hardin, 2007) te kao marljive i inteligentne (Buchanan i Holmbech, 1998). Međutim, nažalost je puno više negativnog predstavljanja mladih osoba u svijetu u odnosu na pozitivno kada se radi o medijskom izvještavanju.

Unatoč svim negativnim osobinama, mlađe odrasle osobe se često doživljavaju kompetentnijima u odnosu na druge dobne skupine, najviše teže ka postignuću te su najmanje podložne stresu (Chan i sur., 2012). Također, mladi su manje usmjereni na sebe i sebični te su više empatični (Arnett, 2003). Nadalje, Arnett, Trzesniewski i Donnelan (2013) ističu da osobe u nadolazećoj odraslosti trebaju biti prepoznate kao izuzetan niz pozitivnih potencijala te da bi se trebali pohvaljivati za svoj angažman u društvu općenito, a ne osuđivati.

Testirana je i razlika između negativnih stavova te nije utvrđena statistički značajna razlika između negativnih stavova mlađih odraslih i negativnih stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti. Ovakav rezultat nije u skladu s rezultatima istraživanja Trzsniewskog i Donnelana (2014), te s rezultatima Tajfela (1981; prema Chasteen, Schwarz i Park, 2002) koji je utvrdio da ljudi favoriziraju vlastitu dobnu skupinu

u odnosu na druge. Arnett (2007b) u svom istraživanju ističe brojne mitove o osobama u nadolazećoj odraslosti, pa postoji mogućnost da su i mladi, izloženi tim mitovima od strane medija i drugih osoba i sami počeli vjerovati u njih. Nesumnjivo je da su današnje vrijednosti sve više preusmjerene prema ekstrinzičnim vrijednostima kao što je, na primjer, novac i ugled, a sve manje prema intrinzičnim vrijednostima kao što je, na primjer, zajedništvo. Sve to ima negativne posljedice na današnje mlade osobe, pa oni imaju sve manje interesa za socijalna pitanja te su više narcisoidni (Twenge, 2013).

Također, jedno od objašnjenja ovakvog rezultata bi moglo biti u činjenici da ljudi koriste osobe muškog spola kao zadanu kategoriju kada im se kaže da zamisle prosječnu osobu određene dobi (Kite i Johnson, 1988). Hummert, Gartski i Shaner (1997) su utvrdili da se žene procjenjuju negativnije u mlađoj dobi u odnosu na muškarce. U ovom istraživanju, ovakav rezultat bi mogao biti posljedica zamišljanja muškaraca kao tipične osobe pa su zato sudionici imali manje negativne stavove prema mlađim odraslim osobama nego što bi imali inače. Lutsky (1980), kao i Hummert i sur. (1997), zaključuje da je dob, sama po sebi, manje važna u određivanju stavova prema osobama, u odnosu na druge vrste informacija kao što su socijalni status ili stupanj obrazovanja.

8.3 Odnos između ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti

Posljednji problem istraživanja bio je provjeriti kakav je odnos ispitanih stavova i značajki nadolazeće odraslosti. Pretpostavilo se da će značajke nadolazeće odraslosti *istraživanje identiteta*, *vrijeme istraživanja i mogućnosti* i *usmjerenost na sebe* biti povezane s pozitivnim stavovima prema mladima i kod vršnjačkih procjena i kod procjena starijih, a značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti, usmjerenost na druge* i *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* biti povezane s negativnim stavovima i kod vršnjačkih procjena i kod procjena starijih.

Testiranjem povezanosti utvrđeno je da su značajke nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* statistički značajno pozitivno povezane s negativnim stavovima mlađih odraslih sudionika prema mladima. Ovakav rezultat je očekivan, budući da, ukoliko osobe smatraju razdoblje u kojem se nalaze razdobljem negativnosti i nestabilnosti, za pretpostaviti je i da smatraju da su sve osobe koje se nalaze u ovom razdoblju slične njima pa će stoga i imati negativne stavove prema pripadnicima svoje dobne skupine. Nadalje, ovakav rezultat se može

objasniti i rezultatima Reifmana i sur. (2007) te rezultatima Baggia, Studera, Iglesiasa, Faeppena i Gmela (2016) koji su utvrdili negativnu povezanost zadovoljstva životom i značajke *vrijeme negativnosti i nestabilnosti*. Ukoliko je više zadovoljstvo životom prediktor pozitivnih stavova (Arthaud-Day, Rode, Mooney i Near, 2005), onda je za očekivati i da će niže zadovoljstvo životom biti prediktor negativnih stavova. Varijabla *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* je očekivano značajno pozitivno povezana s negativnim stavovima prema mladima. Većina osoba u nadolazećoj odraslosti osjeća dvosmjernost prema odrasloj dobi (Arnett, 2004). Smatraju da je odraslo doba na neki način privlačno, zbog sigurnosti i stabilnosti i uglednijeg društvenog statusa. Međutim, odgovornost koju donosi odraslo doba smatraju i negativnom stranom. Zadovoljava ih to što će biti sami, donositi vlastite odluke i voditi vlastiti život, ali u isto vrijeme su im neke odgovornosti i naporne, kao, na primjer, svakodnevni odlazak na posao, plaćanje računa, kuhanje i ostalo. Nadalje, mnogim osobama u nadolazećoj odraslosti biti odrasla osoba znači kraj mogućnosti, kraj spontanosti te manja vjerojatnost za ostvarivanje snova (Arnett, 1998). Ukoliko se mladi osjećaju kao da im odgovornosti ne dozvoljavaju da se ostvare na način na koji bi oni htjeli, veća je vjerojatnost da neće imati pozitivne stavove prema osobama za koje pretpostavljaju da su slične njima.

Nadalje, utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između svih značajki nadolazeće odraslosti i pozitivnih stavova prema mladima. Ovi rezultati nisu u skladu s očekivanjima, odnosno nije očekivana statistički značajna povezanost značajki nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti*, *usmjerenost na druge* i *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* s pozitivnim stavovima prema mladima pa je postojanje ovih povezanosti svakako potrebno dodatno istražiti.

Također, utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između značajki nadolazeće odraslosti *vrijeme istraživanja i mogućnosti* i *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i negativnih stavova starijih odraslih sudionika prema mladima. Za varijablu *vrijeme istraživanja i mogućnosti* očekivano je da će biti povezana samo s pozitivnim stavovima prema mladima, budući da je u prijašnjim istraživanjima (Reifman i sur., 2007; Baggio i sur., 2016) istaknuta kao značajan pozitivan prediktor zadovoljstva životom, a za više zadovoljstvo životom se pretpostavlja da je povezano s pozitivnijim stavovima (Arthaud-Day i sur., 2005).

9. Doprinosi i ograničenja istraživanja te smjernice za buduća istraživanja

Prvenstveno, doprinos provedenog istraživanja jest konstrukcija, primjena te analiza strukture i pouzdanosti *Modificirane skale stavova prema mladima*. Nadalje, stavovi prema mladima u nadolazećoj odraslosti još su uvijek općenito nedovoljno istraženo područje, posebno na našem području. Prema tome, rezultati ovog istraživanja dobra su osnova za nastavak prikupljanja podataka o navedenim stavovima.

Unatoč prednosti i velikog uzorka u ovom istraživanju, potrebno je naglasiti i određene nedostatke. Jedan od njih predstavlja homogenost uzorka s obzirom na demografske varijable kao što su spol i stupanj obrazovanja, što je uvelike moglo utjecati na dobivene rezultate. Ukoliko se pogleda omjer ženskih i muških sudionika, može se uočiti da je iznimno više žena (N=329) sudjelovalo u istraživanju u odnosu na muškarce (N=86), što je dodatno moglo utjecati na rezultate. Također treba naglasiti da ovaj uzorak ne reprezentira opću populaciju što ograničava mogućnost generalizacije dobivenih rezultata.

Nadalje, u budućim istraživanjima bi trebalo istražiti i dodatne podatke o samim sudionicima, kao što su socijalni status ili osobine ličnosti, budući da je u istraživanju Lutskyja (1980) i Hummerta i sur. (1997) utvrđeno da je dob sudionika manje važna u određivanju stavova prema osobama, u odnosu na druge vrste informacija. Također, na kraju istraživanja, može se upitati sudionike da opišu osobu koju su zamislili jer je u dosadašnjim istraživanjima (Hummert i sur., 1997, Kite i Johnson, 1988) utvrđeno da različite osobe različito zamišljaju tipičnu osobu za određenu dobnu skupinu, a to itekako može utjecati na dobivene rezultate.

Na kraju, potrebno je napomenuti i da su odgovori bili i pod kontrolom samih sudionika čime se dovodi u pitanje i objektivnost dobivenih rezultata.

10. Zaključak

1. Faktorskom analizom *Modificirane skale stavova prema mladima* potvrđena je dvofaktorska struktura skale sa zadovoljavajućim psihometrijskim karakteristikama. Čestice koje su se odnosile na pozitivne stavove grupirale su se oko jednog faktora, a čestice koje su se odnosile na negativne stavove grupirale su se oko drugog faktora.
2. Utvrđena je statistički značajna razlika između pozitivnih stavova mlađih odraslih i pozitivnih stavova starijih odraslih osoba prema osobama u nadolazećoj odraslosti. U prosjeku, mlađe osobe su imale pozitivnije stavove prema osobama u nadolazećoj odraslosti u odnosu na starije odrasle osobe. Nije utvrđena statistički značajna razlika između negativnih stavova mlađih odraslih i negativnih stavova starijih odraslih prema osobama u nadolazećoj odraslosti.
3. Utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između značajki nadolazeće odraslosti *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i *vrijeme osjećaja da su između adolescencije i odraslosti* i negativnih stavova mlađih odraslih sudionika prema mladima. Također, utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između svih značajki nadolazeće odraslosti i pozitivnih stavova prema mladima kod skupine starijih odraslih sudionika, te statistički značajna pozitivna povezanost između značajki nadolazeće odraslosti *vrijeme istraživanja i mogućnosti* i *vrijeme negativnosti i nestabilnosti* i negativnih stavova starijih odraslih sudionika prema mladima.

Literatura

Arnett, J. J. (2007a). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives, 1*, 68-73.

Arnett, J. J. (2007b). Suffering, Selfish, Slackers? Myths and Reality About Emerging Adults. *J Youth Adolescence, 13*, 23-29.

Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.

Arnett, J. J. (2003). Conceptions of the Transition to Adulthood Among Emerging Adults in American Ethnic Groups. *New Directions for Child and Adolescent Development, 2003*(100), 63-75.

Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the Transition to Adulthood: Perspectives From Adolescence Through Midlife. *Journal of Adult Development, 8*(2), 133-143.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*, 469-480.

Arnet, J. J. (1998). Learning to Stand Alone: The Contemporary American Transition to Adulthood in Cultural and Historical Context. *Human Development, 41*(5-6), 295-315.

Arnett, J. J., Trzesniewski, K. H. i Donnellan, M. B. (2013). The Dangers od Generational Myth-Making: Rejoinder to Twenge. *Emerging Adulthood, 1*(1), 17-20.

Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: MATE, d.o.o.

Arthaud-Day, M. L., Rode, J. C., Mooney, C. H. i Near, J. P. (2005). The subjective well-being construct: A test of its convergent, discriminant and factorial validity. *Social Indicatory Recearch, 74*, 445-476.

Baggio, S., Studer, J., Iglesias, K., Daeppen, J. B. i Gmel, G. (2016). Emerging adulthood: A time of changes in psychosocial well-being. *Evaluation and the Health Professions, 40*(4), 383-400.

Buchanan, C. M. i Holmbeck, G. N. (1998). Measuring beliefs about adolescent personality and behavior. *Journal of Youth and Adolescence, 27,* 607-627.

Campbell, M. A. (2005). The impact of the mobile phone on young people's social life.

Chan, W. i sur. (2012). Stereotypes of Age Differences in Personality Traits: Universal and Accurate? *Journal of Personality and Social Psychology, 103*(6), 1050-1066.

Chasteen, A. L., Schwarz, N. i Park, D. C. (2002). The Activation of Aging Stereotypes in Younger and Older Adults. *Journal of Gerontology, 57B*(6), 540-547.

Donnelan, M. B. i Trzsniewski, K. H. (2009). How should we study generational change – or should we? A critical examination of the evidence for „Generation Me.“. *Social and Personality Compass, 3,* 775-784.

Douglass, C. B. (2007). From duty to desire: Emerging adulthood in Europe and its consequences. *Child Development Perspectives, 1*, 101–108.

Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P. i Esses, V. M. (2010). *Handbook of prejudice, stereotyping and discrimination*. London: Sage.

Furstenberg, F. F. J., Kennedy, S., McLoyd, V. C., Rumbaut, R. G. i Settersen, R. A. J. (2004). Growing up is harder to do. *Contexts, 3,* 33-41.

Goldscheider, F., i Goldscheider, C. (1999). *The changing transition to adulthood: Leaving and returning home*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Gross, E. F. i Hardin, C. D. (2007). Implicit and Explicit Stereotyping of Adolescents. *Social Justice Research, 20*(2), 140-160.

Halfon, N., Forrest, C. B., Lerner, R. M. i Faustman, E. M. (2018). *Handbook of Life Course Health Development.* Cham: Springer.

Hewstone, M. i Stroebe, W. (2001). *Socijalna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Hoofnagle, C. J., King, J., Li, S. i Turow, J. (2010). How different are Young Adults From Older Adults When it Comes to Information Privacy Attitudes & Policies? *Dostupno na SSRN 1589864*.

Hopwood, C. J., Donnellan, M. B., Blonigen, D. M., Krueger, R. F., McGue, M., Iacono, W. G. i Burt, S. G. (2011). Genetic and environmental influences on personality trait stability and growth during the transition to adulthood: A three-wave longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology, 100*, 545-556.

Hummert, M. L., Gartska, T. A. i Shaner, J. L. (1997). Stereotyping of older adults: The role of target facial cues and perceiver characteristics. *Psychology and Aging, 12*, 107-114.

Katz, D. (1960). The functional approach to the study of the attitudes. *Public Opinion Quarterly, 24*(2), 163-204.

Kite, M. E., Stockdale, G. D., Whitley, B. E., i Johnson, B. T. (2005). Attitudes toward younger and older adults: An updated meta-analytic review. *Journal of social issues, 61*(2), 241-266.

Kite, M. E. i Johnson, B. T. (1988). Attitudes toward older and younger adults: A meta-analysis. *Psychology and Aging, 3*, 233-244.

Lutsky, N. (1980). Attitudes toward old age and elderly persons. *Annual review of gerontology and geriatrics, 1*, 287-336.

Macky, L., Gardner, D. i Forsyth, S. (2008). Generational differences at work: Introduction and overview. *Journal of Managerial Psychology, 23*, 857-861.

Pickard, S. (2014). The Trouble with Young People These Days: 'Deviant' Youth, the Popular Press and Politics in Contemporary Britain. 'Labelling the Deviant. Othering and Exclusion in Britain from Past to Present.' Revue Francaise de Civilisation Britannique (RFCB) – *French Journal of British Studies*, 91-122.

Reifman, A., Arnett, J. J. i Colwell, M. J. (2007). Emerging adulthood: Theory, assessment, and application. *Journal of Youth Development, 2*(1), 39-50.

Roberts, B. W., Walton, K. E. i Viechtbauer, W. (2006). Patterns of mean-level change in personality traits across the life-course: A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin, 132*, 1-25.

Rosenberger, N. (2007). Rethinking emerging adulthood in Japan: Perspectives from long-term single women. *Child Development Perspectives, 1*, 92–95.

Schwartz, S. J., Donnelan, M. B., Ravert, R. D., Luyckx, K. i Zamboanga, B. L. (2013). Identity development, personality and well-being in adolescence and emerging adulthood: Theory, research and recent advances. *Handbook of psychology,* (6), 339-364.

Soto, C. J., John, O. P., Gosling, S. D. i Potter, J. (2011). Age differences in personality traits from 10 to 65: Big Five domains and facets in a large cross-sectional sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 100*, 330-348.

Stewart, K. D., i Bernhardt, P. C. (2010). Comparing Millennials to Pre-1987 Students and with One Another. *North American Journal of Psychology, 12*(3).

Trzesniewski, K. H. i Donnellan, M. B. (2014). „Young People These Days...“: Evidence for Negative Perceptions of Emerging Adults. *Emerging Adulthood, 2*(3), 211-226.

Twenge, J. M. (2013). The Evidence for Generation Me and Against Generation We. *Emerging Adulthood, 1*(1), 11-16.

Twenge, J. M., Campbell, W. K., i Gentile, B. (2012). Generational increases in agentic self-evaluations among American college students, 1966–2009. *Self and Identity*, *11*(4), 409-427.

Twenge, J. M., i Foster, J. D. (2010). Birth cohort increases in narcissistic personality traits among American college students, 1982–2009. *Social Psychological and Personality Science*, *1*(1), 99-106.

Zanna, M. P. i Rempel, J. K. (1988). Attitudes: A new look at an old concept. *The social psychology of knowledge*, 315-334.

Prilog

Modificirana skala stavova prema mladima

Ispod je popis osobina ili kratkih fraza koje se mogu, ali i ne moraju odnositi na mlade osobe u razvoju danas (osobe u dobi od 18 do 25 godina). Molim ocijenite u kojoj mjeri se slažete da je svaka osobina ili kratka fraza reprezentativna za mlade osobe u razvoju danas na skali od 1 do 5, pri čemu vrijedi:

1. u potpunosti se ne slažem
2. uglavnom se ne slažem
3. niti se slažem, niti se ne slažem
4. uglavnom se slažem
5. u potpunosti se slažem

1. ambiciozni	1	2	3	4	5
2. bezobrazni	1	2	3	4	5
3. brzopleti	1	2	3	4	5
4. depresivni	1	2	3	4	5
5. dinamični	1	2	3	4	5
6. duhoviti	1	2	3	4	5
7. izgubljeni	1	2	3	4	5
8. jadni*	1	2	3	4	5
9. komunikativni	1	2	3	4	5
10. lijeni*	1	2	3	4	5
11. neodgojeni	1	2	3	4	5
12. neodgovorni	1	2	3	4	5
13. nepromišljeni	1	2	3	4	5
14. nesamostalni	1	2	3	4	5
15. nesretni	1	2	3	4	5
16. nestrpljivi	1	2	3	4	5
17. nezadovoljni	1	2	3	4	5
18. nezainteresirani	1	2	3	4	5
19. obeshrabreni	1	2	3	4	5
20. odgovorni	1	2	3	4	5
21. otuđeni	1	2	3	4	5
22. otvoreni za nova iskustva	1	2	3	4	5
23. ovisni o društvenim mrežama	1	2	3	4	5
24. ovisni o tehnologiji	1	2	3	4	5
25. pametni	1	2	3	4	5
26. povjerljivi*	1	2	3	4	5
27. prijateljski raspoloženi	1	2	3	4	5

28. rade stvari za druge*	1	2	3	4	5
29. radoznali	1	2	3	4	5
30. seksualno promiskuitetni*	1	2	3	4	5
31. snalažljivi	1	2	3	4	5
32. suočeni su s manje sigurnom budućnosti*	1	2	3	4	5
33. teško im je financijski uspjeti*	1	2	3	4	5
34. teško im je uspjeti u životu*	1	2	3	4	5
35. usamljeni	1	2	3	4	5
36. usmjereni samo na sebe	1	2	3	4	5
37. vrijedni	1	2	3	4	5
38. zatvoreni	1	2	3	4	5
39. zbunjeni	1	2	3	4	5

**čestice koje su preuzete iz istraživanja Trzsniewskog i Donnellana (2014)*

Ukupan rezultat određuje se kao prosječna vrijednost sudionikovih procjena na česticama 1, 5, 6, 9, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 31 i 37 (pozitivni stavovi prema mladima), odnosno na česticama 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38 i 39 (negativni stavovi prema mladima).